

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Această carte apare cu sprijinul financiar
al FILI – Finnish Literature Exchange

F I L I FINNISH
LITERATURE
EXCHANGE

LAURA LINDSTEDT
PRIETENA MEA
NATALIA

Traducere din finlandeză de
SIGRID CRĂSNEAN

HUMANITAS
fiction

Sunt psiholog și nu ar trebui să discut despre clienții mei. Cu ocazia aceasta, voi face o excepție, deoarece o fostă clientă m-a încurajat să-i împărtășesc povestea. Să-i spunem „Natalia.“ Cazul ei ar putea oferi alinare acelor femei, de ce nu și bărbaților, care se confruntă cu probleme similare. „Natalia“ a făcut această sugestie într-una dintre ședințele noastre.

Sau nu, să corectăm această posibilă neînțelegere imediat: nici gând să șadă. Obiceiul meu de a numi aceste sesiuni „ședințe“ datează din vremea în care credeam într-o terapie orientată spre soluții. Obișnuiam să stau față în față pe fotolii moi, confortabile, al meu verde-migdală, al clientului albastru de Rusia. Ne lăsam pe spătar sau, dacă situația o cerea, ne apropiam mai mult, uniți de limbajul trupului, în timp ce disecam

o problemă, fie ea de clasificarea F10-19.1, F43.2 sau F50.2.

„Natalia“ a fost unul dintre primii clienți care s-au întins. Când i-am arătat cabinetul meu, pe care-l închiriasem într-un apartament în apropiere de casă, am vorbit de o *canapea*. Pe acea *canapea* avea „Natalia“ să se întindă dacă mă alegea pe mine ca psihologul cel mai potrivit să o ajute dintre toți psihoterapeuții din acest oraș. Calificările erau foarte importante pentru „Natalia“. Nu voia să stea de vorbă cu orice mediocru, ci cu un profesionist cu adevărat specializat.

M-a încântat imediat felul în care „Natalia“ a pătruns în cabinet. De obicei, clienții se așază în fotoliu, în cel albastru de Rusia, și cercetează spațiul cu privirea. Sunt precauți și jenați, se uită pe furiș la *canapeaua* pe care le-o arăt și pe care, odată ce se așază, procesul poate începe, dacă totul merge bine. *Canapeaua* nu are nici spătar, nici brațe, dar tot *canapea* îi spun, pentru că, dacă aș vorbi de pat, sigur s-ar frânge ceva în clienții mei. Așadar, examinează în minte *canapeaua* cu tapițerie de culoarea teracotei, observă și tabloul de deasupra *canapelei*. Câțiva dintre ei identifică artistul, ceea ce-mi trezește un sentiment de bucurie, pe care totuși o înăbuș din motive de etică profesională: mă bucur că în curând voi lucra poate cu un client care iubește arta.

Însă „Natalia“ nu s-a așezat în fotoliul albastru de Rusia, pe care i l-am oferit la fel cum îl ofer oricărui alt potențial client. Nu îl forțez, ci arăt spre fotoliu și deschid puțin palma în timp ce fac asta. Dau subtil din cap, după care îi las o clipă de răgaz potențialului client. Mă întorc cu spatele pentru câteva secunde ca să-mi iau carnețelul de pe măsuța de lângă fotoliul verde-migdală, pe care l-am adus de la fostul cabinet din Centrul de terapie Merikenno¹, ca și pe cel albastru de Rusia.

Însă, precum am spus, „Natalia“ nu s-a așezat în fotoliu. „Natalia“ a pășit cu vizibilă îndrăzneală în încăpere, s-a dus în mijlocul covorului persan de pe podea și s-a oprit direct pe medalionul cu patru frunze din centrul acestuia.

Potențialii mei clienți par adesea să se micșoreze când intră în cabinet pentru prima oară, parcă sunt mai scunzi decât în realitate. Nu știu unde să-și pună mâinile când se așază, în poală sau pe brațele fotoliului. Așteaptă să conduc eu mai departe, să avansez, ceea ce este, la urma urmei, treaba mea și ceva ce fac cu bucurie. Însă „Natalia“ nu era timidă, dimpotrivă, primele ei cuvinte au fost:

---

1. Joc de cuvinte între *meri și kenno* însemnând, aproximativ, „fagurele mării“. (N. tr.)

— Până la jumătatea anilor '90, tabloul acela de deasupra patului s-a aflat în sufrageria bunicii mele!

„Natalia“ a pășit în afara medalionului de pe covor înspre tablou, privindu-l parcă într-o nouă lumină, întorcându-și capul într-o parte și într-alta, ca și cum încerca să absoarbă culorile țipătoare în rezervorul amintirilor sale, loc pe care aveam să îl explorăm și îl examinăm în detaliu în următoarele luni. Apoi a scos un mic geamăt involuntar, un sunet care aducea vag a tristețe, dar și a plăcere, nu am nici o îndoială.

Din acel moment, am început să construim un tip de încredere, care era, prin natura sa, foarte diferită de alte tipuri de încredere care există între mine și clienții mei.

Natalia, pentru al cărei nume voi renunța acum la ghilimele, la fel cum aș ridica piedica unei arme, avea o problemă care îi prejudicia grav viața de zi cu zi. Poate că nu ar fi afectat-o atât de mult sau nu ar fi căpătat astfel de proporții dacă ea ar fi avut o plasă de siguranță obișnuită în jurul ei, familia, de exemplu, sau un cerc de prieteni apropiați, genul de prieteni cărora le povestești despre bucuriile și tristețile vieții, astfel încât cele dintâi să crească și să trosnească precum gheața de primăvară, iar cele din urmă să se reducă la niște fleacuri cărora un singur cuvânt să le facă vânt. Când sunt puse în cuvinte, aceste semințe de tristețe plutesc departe de cercul magic al prietenilor, dacă persoana are prieteni, doar ca să aterizeze altundeva, deoarece cantitatea de tristețe din lume nu se diminuează când

vorbești despre ea, ci pur și simplu încolțește o vreme în altă parte. Însă dacă vorbești mult, tristețea poate să-și schimbe permanent forma. Când tristețea este pusă în cuvinte pe canapeaua mea – căreia, precum niște așternuturi, îi voi scoate cursivele, acea invenție a renașterii florentino-venețiene –, când tristețea capătă cuvinte în timp ce stai întins acolo, în adăpostul sigur al încrederii și al renunțării, atunci tristețea se poate schimba și transforma într-o nostalgie cu margini dantelate, de nerecunoscut. Dacă nu aș crede în acest principiu de bază, ar trebui să-mi schimb profesia.

Natalia încă stătea în mijlocul covorului. Îi era mai ușor să vorbească din picioare, așa a spus, că și asta oferea mai multă forță acestei prezentări inițiale a problemei ei. Și-a tras umerii înapoi, și-a încordat mușchii din partea superioară a corpului și a început să meargă descriind un cerc relaxat.

— Mi-e rușine, a spus cu un râset neliniștit. Mi-e atât de rușine, încât cred c-am să leșin!

Însă nu părea câtuși de puțin instabilă. Părea că se pregătește de un triplu salt.

Astfel a început Natalia să-mi povestească ce o supăra. Iubiții ei erau cea mai toxică problemă a sa, dar în același timp erau sarea și piperul, dulceața, marțipanul, umami-ul vieții ei.

— Nu mai sunt, dar sunt tot în capul meu! a spus Natalia. În mod fundamental nu mai sunt, deși sunt cu mine. Deși sunt în mine! Cu cât îi sărut mai mult, cu atât sunt mai puțin acolo. Și apoi iar nu mai sunt. Ies pe ușă, se duc la lucru, se duc acasă la ei, la soțiile lor, la câinii lor, fiecare la casa lui. Creierul meu începe să născocească tot felul de situații în care îi plasez. Și pe mine cu ei, bineînțeles. Sunt mereu acolo, chiar în mijloc, se apasă în mine prin toate orificiile posibile și simt cum mă umplu, dar nu se termină niciodată, iar capul începe să mă doară. Și nu am loc pentru nici un gând rațional, progresiv, pentru că mi-e plin capul de acești iubiți. Care nu mai sunt. Nu mai am loc pentru informații, nu mai învăț nimic, ci devin mai proastă pe zi ce trece, pentru că iubiții mei mișună prin mine. Și în curând am s-o iau razna. Îmi fac toată munca fără pasiune, ca să zic așa, iar curând va veni ziua în care șeful meu va observa totul.

Am întrerupt-o pe Natalia ca să o întreb cu ce se ocupa. Mi-a spus că era designer grafic într-o echipă de cinci oameni în cadrul unei firme mijlocii de PR. Treaba ei era să sublinieze în mod vizual mesajul principal al clientului. Își iubea meseria. Voia să se dezvolte atât profesional, cât și personal, mai ales, însă imaginația ei

și intențiile ei ferme se băteau cap în cap. De aceea venise la mine.

— Îmi imaginez că șeful meu se furișează în spatele meu și observă că nu am nicidecum mâna pe mouse. Însă nu mă apucă și nu mă scutură în stilul ăla de șef al lui, și cu siguranță nu mă prinde de la subsuoară să mă pună pe burtă pe birou. Toată ideea e imposibilă, irațională, doar firma noastră e în spațiu deschis. Șeful meu nu a făcut niciodată abuz de putere. Nu-mi ridică fusta și nu-mi trage jos ciorapii și chiloții, după care nu-și dă jos pantalonii până la glezne. Seria aceasta de mișcări e mult prea complicată acum, că încerc să o explic! Dar să presupunem pentru o clipă că suntem dezbrăcați de la talie în jos, eu și șeful meu, și eu stau pe burtă pe birou, el în spatele meu. E întuneric în jurul nostru, telefoanele nu mai sună și ceilalți angajați au dispărut. Șeful meu stă în spatele meu și organul lui mare și tare e lângă al meu, deschis și umed, iar apoi: nimic. Repet: nimic! În mintea mea, fac și mai întuneric în birou, fac oamenii să dispară ca un magician, sunetele să se oprească, nu mai există decât gâfâitul acesta straniu și apăsător în spatele meu. Voi permite asta în această imagine. Înțelegeți? Mă gândesc la sex tot timpul. Aceasta este problema mea. Actul care urmează să se petreacă își

CĂRȚILE NATALIEI

SIMONE DE BEAUVOIR: *Invitata*, în românește de Maria Ivănescu, Editura Opal H, București, 1994 (*L'invitée*, Éditions Gallimard, Paris, 1943).

JUDITH BUTLER: *Genul – un măr al discordiei: Feminismul și subversiunea identității*, în românește de Bogdan Ciubuc, Editura Univers, București, 2000 (*Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, New York, 1990).

HÉLÈNE CIXOUS: „*Coming to Writing*“ and *Other Essays*. Ed. Deborah Johnson, eseu introductiv Susan Rubin Suleiman, trad. Deborah Johnson, Sarah Cornell, Ann Liddle, Susan Sellers. Harvard University Press, 1999 (*La venue à l'écriture*, 1977).

JACQUES DERRIDA: *De la grammatologie*, Les Éditions de Minuit, 1967.

EVE ENSLER: *Monologurile vaginului*, în românește de Ana-Maria Murariu, Editura Amaltea, București, 2003 (*The Vagina Monologues*, 1998).

- MICHEL FOUCAULT: *Istoria sexualității I–III*, în românește de Cătălina Vasile, 2010, Editura Univers, București, 2004 (*Histoire de la sexualité I–III*, 1976–1984).
- MICHEL FOUCAULT: „Technologies of the Self“, *Technologies of the Self. A Seminar with Michel Foucault*. Toim. Luther H. Martin, Huck Gutman & Patrick H. Hutton, The University of Massachusetts Press, Tavistock Publications 1988, 16–49.
- NAOKO HAYASHI: „La voix dans le dialogue avec soi-même chez Paul Valéry“, *Gallia* vol. 35, 1995, 43–50.
- MARKUS O. KAARTINEN: *Aasinmaitoa (Lapte de măgăriță)*, Otava, 1983.
- UUNO KAILAS: „Iadul“. Poemul citat datează din anii 1920 și a fost publicat pentru prima oară pe coperta a patra a revistei *Nuori Voima* 5/96.
- RIINA KATAJAVUORI: *Maaailma tuulenskaatama*, Tammi, 2018. Poezia citată, „Numele“, se găsește la p. 245.
- EEVA KILPI: *Tamara*. WSOY, 1972.
- FREYJA KULKUNEN: *Myöhempien kesien jumalat (Zeii verilor târzii)*, Poesia, 2017. Poezia citată se găsește la p. 246.
- VEIJO MERI: *Sanojen synty (Nașterea cuvintelor)*, Gummerus, 2004 [1982].
- ELINA REENKOLA: *Intohimoinen nainen. Psykoanalyttisia tutkielmia halusta, rakkaudesta ja häpeästä (Femeia pasională. Cercetări psihanalitice despre dorință, iubire și rușine)*, Gaudeamus, 2011 [2006].
- PHILIP ROTH: *Complexul lui Portnoy*, în românește de George Volceanov, Editura Univers, București, 1998 (*Portnoy's Complaint*, 1969).

- NATHALIE SARRAUTE: *Copilărie*, 1984 (*L'enfance*, 1983).
- NATHALIE SARRAUTE: *Martereau*, 1988 (*Martereau*, 1953).
- SOFOCLE: *Electra*, în românește de N. Carandino, Editura Eminescu, București, 1974.
- LIV STRÖMQUIST: *Fructul oprit (Kunskapens frukt*, 2014). Citatul preluat se găsește de la p. 36, unde Strömquist citează pp. 85–86 din versiunea suedeză a *L'être et le néant* de Jean-Paul Sartre (1943), *Varat och Intet*, în suedeză de Richard Matz, 1992.
- TUOMAS TIMONEN: *Oodi rakkaudelle (Odă iubirii)*, Teos, 2006.
- JOUKO TURKKA: *Aiheita (Subiecte)*. Citatul preluat se găsește la pp. 166–167.
- PAUL VALÉRY: „Langage“ *Cahiers I*, Ed. Judith Robinson. Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade 1973, p. 463.
- TENNESSEE WILLIAMS: *A Streetcar Named Desire*, New Directions Publishing, 1980 [1947].